

Dicționar de proverbe și zicători

**Registru explicativ • Registru tematic
Registru alfabetic**

Ediția a treia, revăzută.

Selecție, comentarii, clasificare tematică și tipologică:

Elena Grosu

Prefață și comentarii:

Victoria Braga-Șipitca

Proverbele și zicătorile, în marea lor majoritate, au fost selectate din edițiile:

Apa trece, pietrele rămân. Proverbe românești, ediție îngrijită, prefață și indice de George Muntean, București, Editura pentru Literatură, 1966.

Hințescu, I.C., *Proverbele românilor*, ediție îngrijită de Constantin Negreanu și Ion Bratu, cuvânt-înainte de I.C. Chițimia, Timișoara, Editura *Facla*, 1985.

Dicționar de proverbe și zicători românești, alcătuire de Grigore Botezatu și Andrei Hâncu, București-Chișinău, Editura *Litera Internațional*, 2003.

© Editura *Epigraf* S.R.L., 2007, 2009, 2018.

© Elena Grosu, Victoria Braga-Șipitca, 2018

Lector: *Ala Rusnac*

Procesare computerizată: *Dorina Grigoriu, Aliona Tofan*

Coperta: *Veronica Mariș*

S U M A R

Prefață. Victoria Braga-Șipitca.....	7
Notă asupra ediției.....	12
Secțiunea I. REGISTRU EXPLICATIV.....	15
Secțiunea a II-a. REGISTRU TEMATIC.....	107
Natură. Anotimpuri. Vreme	107
Omul și lumea. Libertate	113
Omul. Frumusețe. Urâciune.....	115
Viață. Sănătate. Boală. Moarte.....	117
Tinerete. Bătrânețe.....	123
Dragoste.....	124
Căsătorie. Familie. Rude.....	126
Fericire. Noroc. Necaz.....	131
Experiență	134
Minte. Înțelepciune	140
Prostie	142
Limbă. Vorbă. Tăcere. Glumă.....	146
Învățătură	152
Bunăcuviință.....	154
Adevăr. Minciună.....	156
Dreptate. Nedreptate. Judecată	159
Vrednicie. Demnitate. Hotărâre	161
Curaj. Frică. Spaimă	162
Cinste	165
Bine. Rău. Bunătate	167
Prieteni. Dușmani	170
Înțelegere. Neînțelegere.....	172
Unire. Dezbinare.....	173
Trădare	174
Ajutor. Daruri. Făgăduială	175
Muncă. Hărnicie. Lene. Indiferență. Odihnă.....	177
Meserii. Îndeletniciri.....	184

Grabă.....	186
Întârziere.....	187
Lăcomie. Pizmă. Zgârcenie.....	188
Laudă. Fudulie. Îngâmfare.....	190
Șiretenie. Fățarnicie. Lingușeală.....	191
Bârfă. Calomnie.....	193
Obrăznicie. Nesimțire.....	195
Rușine.....	196
Hoție.....	196
Egoism.....	198
Iertare. Greșeli.....	199
Deprinderi. Cusururi.....	200
Desfrânare.....	203
Hrană. Foame.....	204
Oaspeți.....	206
Bogăție.....	207
Sărăcie.....	208
Economie. Cheltuială. Bani. Împrumut. Datorie.....	211
Târguială. Negoț.....	214
Prudență. Precauție.....	216
Răbdare.....	220
Supărare. Mânie. Gâlceavă.....	221
Lucruri imprevizibile, imposibile, inutile și zadarnice.....	224
Pace. Război.....	228
Istorice.....	229
Secțiunea a III-a. REGISTRU ALFABETIC.....	231
ADDENDA	
A. Ecouri ale unor proverbe și cugetări latine în proverbele românești.....	341
B. Scriitori și folcloriști români despre proverbe și zicători.....	345
<i>Bibliografie.....</i>	<i>349</i>
<i>Indice tematic.....</i>	<i>350</i>

PREFAȚĂ

Proverbele sunt aforismele poporului. [...] Avem proverbe care sunt biciuiri de foc, și proverbe care, înainte de a se preface în cuvinte, au fost flori. Lucian Blaga

Semințe ale înțelepciunii

• Marile cărți ale omenirii – *Biblia, Coranul, Iliada, Odiseea, Vedele, Kalevala* etc., cărțile populare (numite astfel datorită intenției lor circulații), cum ar fi *Esopia, Alexandria, Archirie și Anadan* etc. și, în sfârșit, literatura cultă, în special vechile culegeri de sentințe, adagii, maxime – conțin numeroase paremii (<gr. *paroimia* – proverb).

Proverbele au fost cunoscute în toate timpurile și la toate popoarele. În Europa, proverbele se atestă pentru prima dată în secolul IX î.Hr., într-un poem al lui Hesiod. Mai târziu, Socrate și discipolul său Platon, apoi Aristotel și urmașul acestuia Teofrast, stoicii Chrysippos și Cleanthes au inserat proverbe în lucrările lor. Quintilian numea proverbele *sententiae* (sentințe, judecăți), deoarece le considera similare deciziilor judecătorești.

Menționăm mai jos doar câteva dintre lucrările paremiologice de anvergură pe plan internațional. Anul inaugural în această privință este considerat 1508, când a apărut lucrarea *Adagiorum Chiliades tres* a marelui umanist Erasm din Rotterdam, cel care a pus bazele paremiologiei (știința care se ocupă cu studiul proverbelor).

În secolele XVIII și XIX numărul lucrărilor paremiologice crește semnificativ. Ar trebui să fie amintită aici, cel puțin, lucrarea filologului rus F.I. Buslaev *Русские пословицы и поговорки, собранные и объясненные Ф. Буслевым* (*Proverbe și zicători rusești, culese și comentate de F. Buslaev*), publicată în 1854.

Secțiunea a III-a. Registrul alfabetic. Această secțiune va răspunde eventualei dorințe a cititorului de a găsi proverbele și zicătorile în ordine alfabetică.

Astfel, dicționarul va oferi posibilitatea nu numai de a afla explicația (sensul) unor proverbe și zicători, încadrarea lor la o anumită temă, dar și de a găsi serii de proverbe și de zicători cu formulă inițială totală sau cvasitotală identică.

Sperăm ca prezentul *Dicționar*, de altfel susceptibil de completare și perfecționare, să readucă în actualitate o parte din nepieritorul tezaur paremiologic, fiind util mai multor categorii de cititori.

Secțiunea I. REGISTRU EXPLICATIV

Notă: Comentariile proverbelor sau zicătorilor trebuie privite ca reperi de bază. Unele proverbe și zicători pot fi interpretate și cu alte nuanțe semantice. Explicarea sensului zicătorilor începe cu formula „Astfel se spune...”. Comentariile la proverbe nu au această formulă și sunt prezentate prin enunțuri diferite. (A se vedea și *Notă asupra ediției*).

A

- A (nu) avea cei șapte ani de acasă.** Astfel se spune despre cel care (nu) a fost (bine) educat în copilărie.
- A (nu) fi de nasul cuiva.** Astfel se spune despre cel care (nu) se potrivește cu cineva.
- A (nu) fi ușă de biserică.** Astfel se spune despre cel care (nu) respectă morala creștină sau despre cel care (nu) este cinstit.
- A (nu) lua în nume de rău.** Astfel se spune în situația în care un lucru este considerat (judecat) drept rău sau atunci când vrei să subliniezi că nu zici ceva pentru a nu-l supăra pe cel cu care comunică.
- A ajunge cuțitul la os.** Astfel se spune în situația în care cineva a ajuns la limita răbdării. Astfel se spune și despre cel care nu mai poate îndura o suferință.
- A ajunge (a se apropia, a se strânge) funia la par.** Astfel se spune în situația în care cineva își trăiește ultimele zile din viață. Astfel se spune și în cazul în care s-a apropiat termenul-limită al unei înțelegeri, obligații, datorii etc.
- A ajunge la sapă de lemn.** Astfel se spune despre cel care a devenit sărac, a pierdut tot ce a avut, s-a ruinat. (Sapa de lemn, în concepția populară, este semn al sărăciei.)

- A alege neghina din grâu.** Astfel se spune în cazul în care trebuie să deosebești binele de rău, să distingi oamenii buni de cei răi, să deosebești faptele bune de cele rele.
- A ales până a cules.** Astfel se spune (în special despre cei care se căsătoresc) despre cel cu mofturi, care alege mult, până când alții iau ceea ce este mai bun și el rămâne cu ce a fost (mai puțin bun).
- A arunca banii în vânt (în baltă, pe fereastră).** Astfel se spune despre cineva risipitor, care cheltuiește banii fără rost.
- A arunca cuiva șperlă (praf) în ochi.** Astfel se spune în situația în care o persoană încearcă să inducă în eroare, să înșele (pe cineva), să prezinte denaturat realitatea, adevărul.
- A avea boală pe cineva.** Astfel se spune în cazul în care o persoană are ciudă, pică pe cineva, care este pornită împotriva cuiva.
- A avea cap ca dovleacul.** Astfel se spune despre cel care este nepriecut, prost. *Vezi și: A avea cap de găscă.*
- A avea cap de găscă.** Astfel se spune despre cel care este prost. *Vezi și: A avea cap ca dovleacul.*
- A avea obraz de tureată (de cioric).** Astfel se spune despre cel care nu are rușine, care este impertinent, nesimțit. *Vezi și: A avea obraz gros (de scoarță).*
- A avea obraz gros (de scoarță).** *Vezi: A avea obraz de tureată (de cioric).*
- A avea obraz.** Astfel se spune despre cel care are bun-simț, rușine, care este cuviincios, bine-crescut, educat.
- A avea scaun la vorbă.** Astfel se spune despre cel care vorbește lucruri bine gândite, chibzuite, înțelepte.
- A bate apa-n piuă.** Astfel se spune despre cel care vorbește mult, dar fără nici un rost.
- A bate câmpii.** Astfel se spune despre cel care spune lucruri nepotrivite, care vorbește mult și fără sens.
- A cădea (sări) din lac în puț.** Astfel se spune despre cel care, încercând să scape de un necaz, dă de altele, mai mari.
- A călca strâmb.** Astfel se spune despre cel care a greșit, a încălcat o normă (morală).

- A căra apă la fântână (la puț, la Dunăre).** Astfel se spune în cazul în care cineva face un lucru inutil, de prisos sau care vrea să arate că se află și el în treabă. *Vezi și: A căra lemne în pădure.*
- A căra lemne în pădure.** *Vezi: A căra apă la fântână (la puț, la Dunăre).*
- A căuta nod în papură.** Astfel se spune despre cel care caută ceartă, care caută cusururi acolo unde nu sunt.
- A căuta pete în soare.** Astfel se spune în cazul în care cineva caută cusururi acolo unde acestea nu pot exista.
- A căuta ziua cea de ieri.** Astfel se spune despre cel care umblă fără nici un scop sau care caută să întoarcă ceea ce a trecut.
- A da ortul (pielea) popii.** Astfel se zice despre cel care a decedat. (Ortul era o monedă de mică valoare, care a circulat în Țările Române în epoca feudală. Expresia *a da ortul popii* conține ideea de plată (taxă) dată preotului pentru rânduielele de înmormântare a celui decedat. Altfel spus, a plăti ultima taxă.)
- A da prin gropi (de prost ce e).** Astfel se spune despre un om foarte prost, care se expune unor pericole (*gropi*) fără să se gândească deloc.
- A face din țânțar armăsar.** Astfel se spune despre cel care spune minciuni, care exagerează unele amănunte (*țânțar*), unele fapte neglijabile.
- A face pe cineva cu ou și cu oțet.** Astfel se spune în cazul în care cineva jignește, batjocorește pe altcineva.
- A face zile fripte cuiva.** Astfel se spune despre cel care îl supără pe cineva, îi face necazuri cuiva, încât acesta nu mai are liniște și stă ca pe foc.
- A fi cu o falcă în cer și cu alta-n pământ.** Astfel se spune despre cel care este înfuriat la culme, care este foarte nervos.
- A fi cusut cu ață albă.** Astfel se spune în cazul în care se observă clar un neadevăr, o minciună în cele relatate de cineva.
- A fi deștept ca oaia.** Astfel se spune despre cel prost. (Oaia, în concepția populară, este un animal blând, aducător de belșug, dar și simbol al prostiei. Cel asemănat cu oaia sau cu măgarul este considerat prost.)

- A fi fără obraz.** Astfel se spune despre cel care nu are bun-simț, rusine, care este obraznic, impertinent, necuviincios.
- A fi înalt ca bradul și prost ca gardul.** Astfel se spune despre cel care este bine făcut, dar care nu este priceput la multe lucruri, poate chiar și la unele destul de simple. La fel se poate spune și despre un bărbat frumos, dar care ia deseori decizii greșite. *Vezi și: A fi mare nu-i mirare/ A fi om e lucru mare.*
- A fi între ciocan și nicovală.** Astfel se spune despre cel care a ajuns într-o situație fără scăpare.
- A fi (un) lasă-mă să te las.** Astfel se spune despre cel care este foarte leneș sau molâu. *Vezi și: A fi mălai-întoarce-mă.*
- A fi mare nu-i mirare/ A fi om e lucru mare.** Frumusețea sufletească, omenia este mai importantă (*e lucru mare*) decât frumusețea fizică a omului. *Vezi și: A fi înalt ca bradul și prost ca gardul.*
- A fi mălai-întoarce-mă.** Astfel se spune despre cel care este leneș, lipsit de voință, pasiv, apatic. *Vezi și: A fi (un) lasă-mă să te las.*
- A fi om dintr-o bucată.** Astfel se spune despre o persoană onestă, corectă, care nu este capabilă să facă lucruri condamnabile, urâte, rele. (Este sugerat faptul că așa, precum dintr-o bucată întreagă, netăiată, de pânză se pot face lucruri de calitate, la fel și omul „dintr-o bucată”, metaforic vorbind, este de calitate, este foarte bun.)
- A fi tras de păr.** Astfel se spune despre o vorbă în care poate fi descoperită foarte ușor minciuna.
- A fi țap ispășitor.** Astfel se spune despre cel care suportă consecințele unor fapte rele săvârșite de altcineva, adică despre cel care este pedepsit pe nedrept. *Vezi și: Beleaua lui Costache o trage Iordache; Unul face, altul trage.*
- A găsi ac de cojocul cuiva.** Astfel se spune în cazul în care există mijloace potrivite pentru a pedepsi pe cineva sau pentru a-l opri din acțiuni reprobabile.
- A i se pune soarele drept inimă.** Astfel se spune despre cel căruia i s-a făcut foame. Expresia redă ideea de timp, de moment pentru prânz, al țăranului aflat la muncile câmpului (când soarele arăta mijlocul zilei, amiaza).

- A ierta e ușor, a uita e greu.** Omul are și calități, și cusururi, el poate greși uneori. Înțelege când cineva a greșit și acceptă iertarea, dacă ți se cere, dar fapta care ți-a provocat suferință aproape că nu o poți uita. *Vezi și: E lesne a ierta, dar e greu a uita.*
- A ieși (a ajunge) la (un) liman.** Astfel se spune despre cel care a ieșit dintr-o încurcătură, dintr-o primejdie. La fel se poate spune și despre cel care a atins ținta dorită.
- A intra în gura lumii (satului).** Astfel se spune despre cel care este subiectul discuțiilor multor persoane, din cauza unor fapte (condamnabile), despre cel care este vorbit de toți.
- A încurca ștele.** Astfel se spune despre cel care, prin anumite acțiuni, împiedică realizarea unui lucru.
- A linge cizmele cuiva.** Astfel se spune despre cel lingușitor și fățarnic, care este gata să se prosterneze în fața cuiva, pentru a obține anumite favoruri.
- A lipsit de acasă nouă ani și s-a întors cu doi bani.** Astfel se spune despre cel care umblă prin lume să câștige ceva, dar, fiind nepriceput sau fără noroc, revine acasă cu nimic.
- A lua apă în gură.** Astfel se spune despre cel care, din varii motive (de rușine, de frică), simțindu-se vinovat sau jignit, nu poate zice nici un cuvânt, care tace.
- A lua (a apuca) câmpii.** Astfel se spune despre cel care, sub presiunea unei situații foarte dificile, începe să acționeze nepotrivit, anapoda (asemenea unuia fără minte) sau despre cel care își pierde mințile, care înnebunește. La fel se poate spune și despre cel care începe să vorbească lucruri negândite sau despre cel care (de spaimă, de durere, de disperare) fuge orbește în altă parte.
- A lua cuiva pâinea de la gură.** Astfel se spune în situația în care cineva lipsește (pe nedrept) pe altul de mijloace vitale de trai.
- A lua două piei de pe un cârlan.** Astfel se spune despre cel lacom care ar vrea să aibă profit dublu dintr-o afacere.
- A lua pe cineva cu vorba dulce.** Astfel se spune despre situația în care cineva este ademenit, în anumite scopuri, prin vorbe plăcute, de laudă.

- A lua pe cineva cu zburlita.** Astfel se spune despre situația în care cineva este certat și tratat cu asprime, pentru a-l determina să facă sau să accepte ceva.
- A mânca ca un lup.** Astfel se spune despre cel care mănâncă mult și cu lăcomie.
- A mânca dintr-un taler cu cineva.** Astfel se spune despre cel care îți este foarte apropiat, cu care ai conviețuit, cu care ești prieten de mult timp.
- A mânca pâinea și sarea cuiva.** Astfel se spune despre cel care se folosește (pe nedrept) de avutul cuiva, care este întreținut de altcineva.
- A merge (a călca) alătura cu drumul.** Astfel se spune despre cel care, prin comportamentul său, s-a abătut de la calea cea dreaptă, care a procedat necinstit într-o anumită situație sau care are păreri greșite într-o anumită problemă.
- A merge în fruntea cozii.** Astfel se spune despre cel care este coadă, care este în urma tuturor (prin ceea ce face), care nu se află pe un loc de cinste.
- A nu avea ce pune pe masă.** Astfel se spune despre cel care nu-și are existența asigurată, care este foarte sărac.
- A nu avea (nici) după ce bea apă.** Astfel se spune despre cel sărac, despre cel care nu are nici ce mânca.
- A nu avea toți boii acasă.** Astfel se spune despre cel care este supărat și cineva ar crede că nu are motive pentru aceasta.
- A nu fi nici viu, nici mort.** Astfel se spune despre un om foarte bolnav, care nici nu se însănătoșește, nici nu moare, dar numai se chinuie.
- A nu vedea mai departe de lungul nasului.** Astfel se spune despre cel care este limitat în cunoștințe.
- A nu-și putea ține limba după dinți.** Astfel se spune despre cel care nu este în stare să țină un secret.
- A o duce câine-câinește.** Astfel se spune despre cel care trăiește în greutate, care este foarte sărac.
- A o face de oaie.** Astfel se spune despre cel care procedează ca un prost, care face o prostie, o nebulie. La fel se poate spune și despre cel care vorbește ceva nepotrivit.

- A plecat (pornit) cu graba și s-a întâlnit cu zăbava.** Astfel se spune despre cel care vrea să facă un lucru cât mai repede, însă, din grabă, îi scapă ceva și este nevoit să revină asupra unor acțiuni, pierzând astfel mai mult timp și, în consecință, nu face în termen ce și-a propus. Rezultatele bune nu se obțin în grabă.
- A prinde pe cineva cu mâța-n sac.** Astfel se spune în situația în care cineva este surprins când minte, înșală, ia mită, fură.
- A scoate cuiva peri suri (albi).** Astfel se spune despre cel care îl necăjește, îl cicălește, îl supără pe cineva, îmbătrânindu-l (înainte de vreme).
- A scoate (a lua) șapte piei de pe cineva.** Astfel se spune despre cel care îl exploatează pe cineva, îl obligă să muncească foarte mult. A stoarce pe cineva de bani sau de alte bunuri.
- A scrie pe apă.** Astfel se spune despre o acțiune fără rost, zadarnică.
- A se alege (numai) praful și pulberea.** Astfel se spune despre ceva/cineva care a fost zdrobit, nimicit, distrus (ucis), din care nu a mai rămas nimic.
- A se alege (numai) scrumul (scrumul și cenușa).** Astfel se spune despre ceva/cineva care a fost distrus (prin foc sau ca prin foc), din care nu a mai rămas nimic.
- A se apropia (strânge) funia la par.** *Vezi: A ajunge funia la par.*
- A se da după vânt (după cum bate vântul).** Astfel se spune despre cel care se adaptează situației create, care nu se opune circumstanțelor noi.
- A se face că plouă.** Astfel se spune despre cel care se prefacă că nu știe nimic despre ceva/cineva aflat în discuție sau despre ceva neplăcut.
- A se face mort în păpușoi cu sacul plin.** Astfel se spune despre cel care se face că nu știe nimic despre o situație încurcată, că nu ar fi implicat în ea. La fel se spune și despre cel care caută o soluție pentru a nu fi pedepsit când poartă o vină.
- A se lipi ca nuca de perete.** Astfel se spune despre ceva (vorbă, glumă, propunere etc.) care nu se potrivește.

A se simți cu mușca pe căciulă. Astfel se spune despre cel care se știe implicat într-o situație (nu prea plăcută), care se simte vinovat.

A spune (a vedea, a visa) cai verzi pe pereți. Astfel se spune despre cel care povestește lucruri imposibile, de necrezut, pline de minciuni.

A spune (a îndruga) verzi și uscate. Astfel se zice despre cel care pălăvrăgește mult, care spune lucruri inutile sau minciuni.

A sta ca boul la poartă nouă. Astfel se spune despre cel care nu înțelege o situație (deseori foarte simplă), care stă nedumerit și nu pricepe ce se întâmplă.

A strânge bani albi pentru zile negre. Astfel se spune despre cel care este chibzuit, care, atunci când este sănătos, își face rezerve, se gândește și pentru o vreme în care, poate, nu va mai putea să lucreze și să câștige. *Vezi și: Adună la tinerețe, ca să ai la bătrânețe.*

A strica orzul pe găște. Astfel se spune despre situația în care cineva dăruiește lucruri de valoare cui nu știe să le prețuiască.

A tăia frunze la câini. Astfel se spune despre cel care își pierde vremea, care trândăvește, care nu face nimic util.

A trage clopotele. Astfel se spune despre cel care nu poate ține un secret.

A trăi ca în sânul lui Avraam. Astfel se spune despre cel care duce un trai îmbelșugat și fără necazuri.

A trece prin ciur și prin dârmon. Astfel se spune despre cel care este experimentat, care a cunoscut diverse situații (dificile) în viață.

A trece prin foc și prin sabie. Astfel se spune despre o țară (o localitate), despre o cultură materială care a fost nimicită, distrusă prin diverse metode (deznaționalizare, deportări) și mijloace (incendiere, război, masacrare).

A trimite (pe cineva) de la Ana la Caiafa. Astfel se spune despre situația în care o autoritate responsabilă de rezolvarea unei probleme o trimite pe persoana interesată la altă autoritate. La fel

se spune când un om este trimis de la o autoritate la alta, fără a i se rezolva problema sau pentru a o rezolva, în ultimă instanță, cu mult efort.

A tunat și i-a adunat. Astfel se spune despre persoane care se asociază pentru a face fapte mai puțin bune sau despre cei care se potrivesc la rele, la deprinderi urâte. *Vezi și: Cum îi Tanda, așa-i și Manda.*

A umbla cu capul în traistă. Astfel se spune despre cel care este foarte distrat, care nu observă ce se întâmplă în jur, care nu este suficient de atent.

A umbla cu mâța-n sac. Astfel se spune despre cel care urmărește să-i înșele, să-i păcălească pe alții.

A vedea stele verzi. Astfel se spune despre cel care simte o durere foarte mare în urma unei lovituri puternice.

A veni (a ajunge) la spartul târgului. Astfel se spune despre cel care ajunge undeva cu multă întârziere, care sosește prea târziu și, prin urmare, fără vreun folos.

A veni la spălatul străchinilor. Astfel se spune despre cel care sosește la o masă când totul este strâns deja. La fel se spune și despre cel care vine prea târziu la un eveniment, la o acțiune. *Vezi și: A veni (a ajunge) la spartul târgului.*

A vinde castraveți (pepeni) la grădinar. Astfel se spune despre cel care face un lucru fără sens – nu poți vinde cuiva o marfă (*castraveți*) pe care acesta (*grădinarul*) o are cu prisosință. La fel se poate spune și despre cel care își dă aere de cunoscător în fața unui adevărat cunoscător, despre cel care o face pe deșteptul.

A vinde peștele din baltă. *Vezi: A vinde pielea ursului din pădure; Nu vinde pielea vulpii înainte de a o prinde.*

A vinde pielea ursului din pădure. Astfel se spune despre cel care promite să ofere ceva care nu are (deocamdată) și nu este sigur că va avea. *Vezi și: A vinde peștele din baltă; Nu vinde pielea vulpii înainte de a o prinde.*

Acul este mic, dar scumpe haine coase. Deseori un lucru mic care pare neimportant, este absolut necesar la crearea unor lucruri de valoare, importante.

Adevărul (uneori) umblă cu capul spart. Cel care spune adevărul este (uneori) blamat, certat, este pedepsit pentru sinceritate. Persoana vinovată o poate ataca pe cea care a spus adevărul.

Adună la tinerețe, ca să ai la bătrânețe. Când ești tânăr și poți munci, nu cheltui tot ce câștigi, dar adună și pentru vremile mai grele, care, de obicei, vin la bătrânețe. Ai grijă să faci rezerve într-o perioadă bună pentru una mai puțin bună care poate veni.
Vezi și: A strânge bani albi pentru zile negre.

Ai carte, ai parte. Dacă ai studii, ți se recunosc drepturile. Dacă ai trecut prin școli, te bucuri de respectul celor din jur.

Ai intrat în horă, trebuie să joci. Dacă ai început un lucru, nu trebuie să-l lași până nu-l termini. Dacă ai intrat într-o afacere, onorează-ți obligațiunile.

Ai scăpat vremea, ai scăpat roada. Lucrările agricole trebuie făcute la timp, dacă vrei să ai recoltă bună. Pierderea timpului potrivit îți aduce pagubă. *Vezi și: Când a cântat ciocârlia, să fie plugul în brazdă.*

Ajunge o măciucă (o bătă) la un car de oale. Nu trebuie prea mare efort pentru a distruge, a strica ceva care s-a realizat cu multă muncă.

Albina alege florile nu după frumusețe, dar după dulceață. Omul înțelept, la fel ca albina, își alege persoana dragă nu după aspectul ei, ci după plăcerea (*dulceața*) pe care i-o procură aceasta. (În concepția populară albina este privită ca o ființă binecuvântată, curată, dar și ca simbol al hărniciei și înțelepciunii.)

A-l lua (pe cineva) gura pe dinainte. Astfel se spune despre cel care se destăinuie fără să fi vrut, care spune cuiva ceea ce ar fi trebuit să țină un secret.

Altă faină se macină acum la moară! Astfel se spune în cazul în care vechea situație (rea) s-a schimbat (în bine).

Am avut noroc cu terciul, că mâncam mămăliga goală. Astfel se spune, în glumă, în cazul în care cineva are o masă săracă, cu bucate de același fel. La fel se poate spune și despre cel care nu are posibilități și care se bucură de orice adaos oricât de mic.

(Terciul este fiertura subțire formată în faza medie de preparare a mămăligii, altfel spus, este o mămăligă foarte subțire. Expresia ar însemna: a mânca mămăligă cu mămăligă.)

Apa, cât de turbure, tot stinge focul. Unele proprietăți ale unui lucru nu pot fi trecute cu vederea, nu pot fi neglijate, chiar dacă acel lucru nu are toate calitățile. Pentru a stinge focul nu este nevoie ca apa să fie limpede, important este să fie... apă.

Apa trece, pietrele rămân. Există lucruri trecătoare (*apa*) și există lucruri stabile (*pietrele*). Lucrurile stabile nu pot fi schimbate de fenomenele trecătoare. Un eveniment rău poate fi trecător în raport cu anumite lucruri statornice. Se poate referi și la situația în care cel străin fuge la vreme de nevoie din țară, iar localnicii rămân să o apere, să o refacă.

Apă limpede până nu-i vedea, pe cea turbure n-o lepăda. Nu renunța la ceea ce ai, chiar dacă nu-ți prea place, până când vei fi în posesia unui lucru mai bun, pe placul tău; în lipsa unui lucru de calitate superioară, nu-l arunca pe cel de o calitate inferioară, până nu-l ai pe cel dintâi.

Apără-mă de găini, că de câini nu mă tem. Omul trebuie să fie atent cu cei care par inofensivi (*găini*), uneori se dau drept prieteni, dar îl pot trăda, îi pot face un rău în cel mai neașteptat moment. Cu cei care îi pot face un rău, dușmanii, omul este mai atent, deoarece se așteaptă la ceva neplăcut din partea lor. *Vezi și: Ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani mă păzesc (feresc) singur.*

Apele line sunt amăgitoare. Descori impresia de liniște, de calm ascunde o primejdie. Uneori un om aparent liniștit, închis, ar putea face și ceva rău. *Vezi și: Mâța (pisica) blândă zgârie rău.*

Apele mari înghit pe cele mici. Cei slabi (*mici*) se lasă dominați, devin supuși în fața celor puternici (*mari*).

Apele mici fac râurile mari. O avere mare se poate obține numai dacă adunăm puțin câte puțin. La fel și forțele mici, puterile mici, dacă se unesc pot forma/crea o putere mare; în unire stă puterea. *Vezi și: Strop cu strop face șiroi de apă.*